Daiga Dupate, Iveta Skripste

Rīgas Stradiņa universitātes muzejs telpā un laikā (2001–2013)

Rīgas Stradiņa universitātes (RSU) muzeju nodibināja 2001. gadā. Balstoties uz Senāta sēdes lēmumu, 5. septembrī tika izdota rektora pavēle “Par struktūrvienības izveidošanu”.

Profesors Jānis Vētra RSU studentu radio “Runā skaļāk!” uz jautājumu, kāpēc augstskolai nepieciešams savs muzejs, atbildēja:

“Universitātei muzejs ir nepieciešams tāpēc, ka universitātei vēsture ir viens no tiem pīlāriem, uz kuriem vispār balstās augstākā izglītība, universitātes izglītība. Un mēs arī redzam ļoti tiešu korelāciju starp to, ka, jo universitātei ir labāk saglabāta un izpētīta vēsture, jo universitātes prestižs starptautiskā sabiedrībā, arī studējošo, akadēmiskajā sabiedrībā, ir augstāks. Un līdz ar to muzeja esamībai ir kultūrvēsturiska nozīme, jo saglabā liecības par to, kā bija organizētas studijas, kas tika mācīts, kas strādāja, kādas bija idejas, kādi projekti risināti, kādi bija virzošie spēki... Piemēram, Boloņas process, par kuru pēc 50 gadiem būs aizmirsuši vai nevarēs īsti saprast, kas tas tāds ir, bet muzeja liecībās tas būs saglabāts. Savukārt, no otras puses, muzejam ir ļoti liela nozīme kā zīmola uzturētājam un zīmola attīstītājam augstskolā, jo grūti iedomāties bez profesionāliem muzejiem, kas ir šo institūciju pamatuzdevums, citas iestādes, kurām vēsture spēlē tik ļoti lielu lomu tieši atpazīstamības un tēla, tāvad zīmola, kopējā veidošanā.”¹

RSU muzeja pirmā vadītāja bija Ausma Šaško, viņa augstskolā nostrādājusi vairāk nekā 50 gadus – no 1956. līdz 2010. gadam. A. Šaško

¹ Profesora J. Vētras intervija Muzeju nakts RSU studentu radio “Runā skaļāk!”, 2011. – RSU muzejs, CD 105/1.

pateicamies par veiksmīgi saglabāto Rīgas Medicīnas institūta (RMI) un Latvijas Medicīnas akadēmijas (LMA) laikrakstu “Padomju Mediķis” un “Pulss” arhīvu; viņa bija šo izdevumu atbildīgā sekretāre un vēlāk redaktore. Paldies arī par apkopotajiem datiem un fotogrāfijām par augstskolas vēsturi un tās docētājiem. Šie materiāli bija neatsverami grāmatas “No universitātes līdz universitātei”² izdošanā. Muzeja pirmajos desmit gados, izmantojot apkopotos materiālus, A. Šaško izveidoja vēsturisku fotogrāfiju standus docētājiem jubilāriem, kā arī rīkoja gleznu izstādes, kuru autori ir saistīti ar Rīgas Stradiņa universitāti. 2002. gadā, piemēram, RSU muzejs sadarbībā ar Latvijas Okupācijas muzeju, Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja filiāli – Jēkaba Prīmaņa Anatomijas muzeju – un RSU Anatomijas un antropoloģijas institūtu organizēja ASV dzīvojošā latviešu mākslinieka, izcila anatomijas un ķirurģijas grāmatu ilustratora Jāņa Cīruļa (1908–1995) gleznu izstādi “Mana dzimtene kara liesmās”. Šīs un citas gleznu izstādes tika eksponētas RSU bibliotēkas lasītavā, bet struktūrvienību telpās – fotogrāfiju stendi. Tas bija laiks, kad RSU muzejam trūka savas telpas, kur kārtot krājumu un veidot ekspozīcijas.

Lai veidotu un tālāk attīstītu RSU muzeju atbilstīgi mūsdienu prasībām, 2011. gadā notika divi nozīmīgi pavērsieni tā attīstībā. Pirmais – tika uzsākts krājuma sistematizēšanas darbs: izveidota Krājuma komisija un izstrādāts tās nolikums, definētas kolekcijas un priekšmetu klasifikators, izstrādātas veidlapas, uzskaites žurnāli un citi dokumenti. Otrais – muzejam ierādīja telpu izstāžu rīkošanai ēkā Dzirciema ielā 16, blakus RSU aulai. Pavērās iespēja veidot plašākas ekspozīcijas no muzejā uzkrātajiem priekšmetiem par dažādiem augstskolas vēstures aspektiem, kā arī sadarboties ar citiem muzejiem un institūcijām, kas labprāt deponēja priekšmetus izstādēm. Pateicoties iespējai rīkot izstādes, kaut epizodiski, tika veikts arī muzeja zinātniskais darbs.

Pirmā muzeja izstāžu telpā rīkotā izstāde “Gaviļnieka godā – koris “Rīga”” bija veltīta kora 60. dzimšanas dienai. Izstādē tika atspoguļota leģendārā kolektīva vēsture no 1951. gada, kad tas dibināts kā toreizējā Rīgas Medicīnas institūta jauktais koris, līdz pat Rīgas Stradiņa universitātes kora statusam 2011. (jubilejas) gadā.

² No universitātes līdz universitātei: Rīgas Stradiņa universitātes akadēmiskās darbības vēsture dokumentos un atmiņās / Sast. J. Vētra. – Rīga: RSU, 2010.

KOPIJA

LATVIJAS MEDICĪNAS AKADEMĪJA

Reģ. Nr. 90000013771
Dzirčiema iela 16, Rīga, LV-1007. Tel.: 2457605. Fakss: 7828155

05.09.2001.

PAVĒLE

Rīgā

Nr. 07/106

"Par struktūrvienības izveidošanu"

Apstiprināt 2001. gada 4. septembra Senāta sēdes lēmumus:

1. Nodibināt Latvijas Medicīnas akadēmijas/Rīgas Stradiņa universitātes Muzeju kā pētniecisku un izglītojošu struktūrvienību.
2. Par AML/RSU Muzeja vadītāju apstiprināt Ausmu Šaško.
3. Izveidot Muzeja Padomi šādā sastāvā:
A.Šaško – Padomes priekšsēdētāja;
profesors J.Gardovskis,
asoc. profesors J.Salaks,
profesore A.Dālmane;
docents I.Sjakste;
profesors H.Voskis
stud. Z.Sebris

Rektors

J.Vētra

KOPIJA
PAREIZA

Zinātniskā sekretāre
I.Kreile
05.09.2001.

Pavēle par Latvijas Medicīnas akadēmijas / Rīgas Stradiņa universitātes muzeja dibināšanu 2001. gadā

Ar izstādīto eksponātu – fotogrāfiju stendu, trofeju, arī tērpu un suvenīru no dažādām valstīm, koncertu afišu un programmiņu – palīdzību tika veidots stāsts par kolektīva muzikālajiem sasniegumiem, tā diriģentiem un tradīcijām. Līdztekus kora “Rīga” jubilejas koncertam šī izstāde bija emocionāls notikums kā esošajiem, tā bijušajiem kora dalībniekiem. Uzrunājot un aicinot ilggadējos dziedātājus un diriģentus nodot muzejam vēsturiskus materiālus, par kori “Rīga” izdevās savākt vairāk nekā 200 priekšmetu. Šobrīd tā ir viena no apjomīgākajām kolekcijām RSU muzejā, tai gan vēl nepieciešama padziļināta zinātniska izpēte, un, kas zina, varbūt kādreiz tā kalpos par pamatu kādai kultūrvēsturiskai publikācijai.

Nākamā izstāde, eksponējamo priekšmetu atlase un tās koptēls nenāca uzreiz un viegli. Bija iecere Rīgas Stradiņa universitātes esošajiem un topošajiem studentiem un pasniedzējiem sagādāt vairāk pozitīvu emociju, kas tik nepieciešamas pavasarī, tuvojoties studiju gada noslēgumam. Apspriežot izstādes “RSU muzeja eksponāti, kas liks pasmaidīt” koncepciju ar kolēģiem, radās nojausma, ka tai būs diezgan ievērojama rezonanse. Un tiešām, kad 1. aprīlī nodevām izstādi skatītāju vērtējumam, bija liela mediju interese to atspoguļot – no nelielām anotācijām par izstādi radio, TV un laikrakstos, līdz pat plašākam pētījumam par špikošanu laikrakstā “Diena”.³

Izstādes “RSU muzeja eksponāti, kas liks pasmaidīt” četros stendos varēja uzzināt, kā jokoja un kādas karikatūras reiz piedāvāja saviem lasītājiem laikraksti “Padomju Mediķis” un “Pulss”. Pateicoties profesores Māras Pilmanes atsaucībai, piedāvājām apskatīt arī neparastu kolekciju no RSU Anatomijas un antropoloģijas institūta anatomisko preparātu kolekcijas – svešķermeņus, kuri izņemti no bērnu elpošanas un gremošanas sistēmas. Video ierakstā bija skatāmi fragmenti no kādreiz RMI / LMA populārā erudīcijas konkursa “Trivium” – video viktorīnas ar gudrības, atjautības un jautrības elementiem par visdažādākajām medicīnas tēmām, tajā piedalījās mūsu augstskolas studentu zinātnisko pulciņu komandas. No docenta Leona Blumfelda video materiālu kolekcijas tika piemeklēti vairāki “Trivium” fragmenti, kurus viņš pats arī izstādes vajadzībām digitalizēja.

³ Grīnvalde-Iruka A. Eksāmenā ar formulām uz nagiem un špikeri šokolādē // Diena, 2011. g. 17. maijs.

Izstāde “RSU muzeja eksponāti, kas liks pasmaidīt” raisa lielu interesi,
2011. gads

Tomēr lielāko rezonansi izraisīja vēsturisko špiķu kolekcija, kurā pirmais bija ar ķīmijas formulām aprakstīts kabatlakatiņš. Šo “daiļrunīgo” eksemplāru muzejam 2002. gadā pēc uzņemšanas eksāmeniem RSU muzejam nodeva toreizējais rektors profesors Jānis Vētra. Bija apskatāmi arī septiņi citi aizliegto mācību palīg līdzekļu papīra “izstrādājumi”. Vecāko, kurš darināts 1972. gadā, muzejam nodeva kāds no docētājiem, minot, ka viņš to nejausi atradis savā studiju laiku mācību grāmatā, un vienlaikus lūdzot izstādē neminēt viņa vārdu. Interesants papildinājums ekspozīcijai bija “pētījums”, ko veica izstādes sadarbības partneri – RSU kaimiņi – Rīgas Valsts vācu ģimnāzijas audzēkņi. Viņi skolotājas Aijas Gudzukas vadībā projektu nedēļas laikā bija izpētījuši, kādus špiķerus gatavo un kur tos slēpj viņu skolasbiedri.

Ar šo izstādi pirmo reizi RSU muzeja pastāvēšanas vēsturē piedalījāmies starptautiskajā Muzeju nakts akcijā. Pirms tam izdevās vēl paplašināt špiķu kolekciju ar 1,5 metru garu eksemplāru, ko muzejam nodeva RSU docētājs Aigars Reinis. Tas atņemts kādam studētgrībētājam uzņemšanas eksāmenu laikā. Pēc RSU lektores Dainas Lutinskas stāsta izstādei izgatavojām “špiķu apakšsvārkus”, tajos eksāmena laikā kādai viņas studentei izdevies paslēpt anatomijas grāmatas. No Studējošo pašpārvaldes, kuras aktīvisti dzīvi iesaistījās špiķu meklēšanā, saņēmām kurpi ar pielīmētu špiķi un citus neparastus, arī mūsdienīgākus eksponātus. Tāpēc, lai gan atrodamies atstatu no Muzeju nakts viesu galvenajiem maršrutiem, špiķu izstāde bija labi apmeklēta.

Rudens pusē tapa izstāde “Latvijas sabiedrības antropoloģiskais spoguļis” par pētījumiem Rīgas Stradiņa universitātes Anatomijas un antropoloģijas institūta (AAI) Antropoloģijas laboratorijā no 1997. līdz 2011. gadam. Izstādē prezentētie pētījumu materiāli atspoguļoja dažādu vecumu un dzimumu Latvijas iedzīvotāju fiziskās attīstības parametru izmaiņas salīdzinošā aspektā ar citu zinātnieku un ārstu pētījumu rezultātiem pagājušā gadsimta sākumā un vidū. Materiālus palīdzēja apkopot docente Silvija Umbraško.

Izstādi lieliski papildināja antropoloģiskie mērinstrumenti no P. Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja filiāles – Jēkaba Prīmaņa Anatomijas muzeja – krājuma. Sevišķi interesants apmeklētājiem šķita antropoloģiskais fotoaparāts un krēsls, kuru ar Latvijas Universitātes (LU) Medicīnas fakultātes Anatomijas institūta direktora profesora Jēkaba

Prīmaņa finansiālu atbalstu 1940. gadā Daugavpilī izgatavojis meistars Jūlijs Bisenieks pēc Nikolaja Caunas projekta. Tomēr visvairāk tika apbrīnoti acu krāsu paraugi.

Izstādes apmeklētājiem bija arī iespēja noteikt savus fiziskos parametrus – šo interaktīvo piedāvājumu palīdzēja realizēt AAI Antropoloģijas laboratorijas darbinieces. Zinātnieku nakts laikā līdz ar šo akciju docentes Silvijas Umbraško vadībā tika piedāvāti arī veselības un stājas uzlabošanas pasākumi. Profesora Jāņa Vētras vadībā notika dažādu jomu antropologu diskusija par izstādes tēmu. Arī šī izstāde bija plašsaziņas līdzekļu ievērota – izvērstā apskats, piemēram, bija lasāms krievu valodā iznākošajā laikrakstā “Čas” 2011. gada 12. septembrī rakstā “Mērām galvaskausu”.⁴

Gada nogalē izstāde tika veltīta vēl vienam RSU mākslinieciskajam kolektīvam – Tautas deju ansamblim (TDA) “Ačkups”. Arī šis kolektīvs 2011. gadā atskatījās uz aktīviem 60 darba gadiem. Lai arī sākotnēji iecerētais svētku koncerts nenotika, izstādes atklāšanā “Ačkupa” vadītāja Elita Treilone teica: “Ja Daiga Dupate neteiktu, ka izstāde par “Ačkupu” ir muzeja gada plānā un tā notiks, diez vai izdotos jubileju atzīmēt.”

RSU Antropoloģijas laboratorijas pētījumu atspoguļojums izstādē “Latvijas sabiedrības antropoloģiskais spogulis”. Izstādi muzeja telpā Dzirciema ielā 16 atklāj rektors profesors Jānis Gardovskis, 2011. gads

⁴ Чуянов П. Измеряем череп // Час, 2011 г. 12 сент.

Rīgas Medicīnas institūta 1974. gadā iegādātais kontrabass
TDA “Ačkups” kapelas pirmajam vadītājam,
komponistam Pēterim Vaskam, izstādē 2011. gadā

Fotogrāfiju stendos hronoloģiski bija atspoguļota deju kolektīva vēsture: koncertu dzīve, dalība Dziesmu svētkos, ārzemju koncerttūres un dažādas kolektīva tradīcijas. Savdabīgs eksponāts bija olimpiskais lācītis Miša, ko uz izstādes laiku muzejam deponēja ilggadējais ačkupietis docents Leons Blumfelds. Šis suvenīrs dāvāts dalībniekiem Maskavas Olimpiskajās spēlēs, kuru atklāšanas koncertā piedalījās arī TDA “Ačkups”. Izstādē bija apskatāms

plašs koncerttērpu klāsts. Visvairāk apbrīnotais un “ekstravagantākais” eksponāts bija zaļš krimplēna kombinezons, kādu ačkupieši vilkuši Pasaules jaunatnes un studentu festivālā Maskavā 1985. gadā. Bez ievērības nepalika kontrabass, kurš nu jau kļuvis par muzejisku priekšmetu. Kontrabasu Rīgas Medicīnas institūts iegādājās speciāli 1974. gadā dibinātās “Ačkupa” kapelas pirmajam vadītājam, tagad pasauleslavenajam komponistam Pēterim Vaskam.

Ar ļoti interesantu projektu – izstādi “Stradiņu “kods”” – iesākās 2012. gads. Izstādi gatavojot, viss veicās raiti un viegli, un bieži pārņēma sajūta, ka kaut kas neredzams stāv blakus un atbalsta, palīdz atrast pareizos cilvēkus pareizajā laikā. Apspriežot projekta gaitu ar profesoru Jāni Vētru, minējām – varbūt tas ir pats profesora Paula Stradiņa gars, kuram patīk mūsu ideja.

Ievērojot dažādās mediju interpretācijas par Rīgas Stradiņa universitātes nosaukumu, radās izstādes iecere skaidrot jautājumu: “Ko īsti sevī ietver Rīgas Stradiņa universitātes nosaukums?” Sabiedrības liela daļa joprojām nezina, ka Rīgas Stradiņa universitāte nes dzimtas, ne tikai vienas personas vārdu.

2003. gada 31. janvārī, saņemot Paula Stradiņa balvu, profesors Jānis Vētra savā akadēmiskajā runā teica:

“Personvārds [Rīgas Stradiņa universitātei – *aut. piezīme*] nebija ilgi un mokoši jāmeklē, nebija pat variantu, no kurienes izvēlēties – vārds “Stradiņš” nāca dabiski, pašsaprotami un pārliecinoši. Visdziļākie pateicības vārdi akadēmiķim Jānim Stradiņam, kurš ne tikai neliedza savu senču vārdu iekļaut universitātes nosaukumā, bet arī dzīvi iesaistījās jaunās universitātes identitātes formulēšanā un pamatošanā.

Stradiņa vārda došana universitātei nav kaut kāda parāda dzēšana, atzinības izteikšana par nopelniem vai, nedod Dievs, vēlme gūt kaut kādus taustāmus, praktiskus labumus. .. Stradiņa vārds mūsu universitātei ir spēka zīme. Stradiņu dzimtas redzamāko pārstāvju veikums jau vairākās paaudzēs konkrētu cilvēku, sabiedrības, valsts un savas profesionālās nozares attīstības labā ir mūsu atskaites sistēma, mūsu morālais kredo – ja dari, tad no sirds un ziedo tam visus savus radošos spēkus un enerģiju. Rīgas Stradiņa universitāte ir pārliecināta, ka “Stradiņa” vārds mūsu universitātei ļaus sakņoties 20. gadsimta sasniegumos un atziņās, bet universitātes staltais koks .. būs gatavs 21. gadsimta izaicinājumiem un pārbaudījumiem.”⁵

⁵ Jānis Vētra. Akadēmiskā runa, saņemot Paula Stradiņa balvu 2003. gada 31. janvārī // Acta medico-historica Rigensia. – Vol. VII (XXVI). – Rīga, 2005. – 316. lpp.

Būtībā šis citāts mums, izstādes sagatavotājiem, kļuva par vadmotīvu, bet par centrālo eksponātu – Stradiņu dzimtas ciltskoks. Tas palīdzēja ne vien skaidrot senākos un jaunākos Stradiņu dzimtas radurakstus, bet arī atspoguļot “atzaru” interesantākās personības. Vislielākais nopelns un pateicība akadēmiķim Jānim Stradiņam, kurš aktīvi iesaistījās, norādot, kur un kādi materiāli meklējami un kuri cilvēki uzrunājami. Jau no sākuma Stradiņa kungs palīdzēja ar padomu, ko noteikti būtu izstādē jāatspoguļo, kur meklēt eksponātus. Viņš mudināja arī pārdomāt konceptu un vairīties no liekas pompozitātes, uzsverot, ka katrs no viņu dzimtas ar neatlaidīgu darbu izcīnījis savu ceļu pats.

Lūk, citāts no akadēmiķa Stradiņa vēstules:

“Ne piederība klanam nosaka cilvēka vērtību, vietu sabiedrībā, bet viņa iedzimtās spējas, darbīgums. Ja tik vien ir, kā sevis izcelšana ar piederību īpašai dzimtai, tad tas vairs nav labi. Katram jāsasniedz sava vieta dzīvē. Varu sacīt, ka tēvs Pauls Stradiņš manu attīstību, saprotams, ir ļoti veicinājis, esmu viņam lielu pateicību parādā, bet reizē arī tas, ka esmu viņa dēls, man psiholoģiski ir bijis varbūt traucēklis. Tikai pēc tēva nāves īsti sapratu viņa vērtību un darīju daudz viņa piemiņas uzturēšanai, jūtot atbildību. Savukārt mani dēli Pauls un Pēteris, īpaši pēdējais, nekad neuzsver savu tēvu un vectēvu, tas viņiem skaitās sliktais tonis – viņi grib būt paši par sevi.

No šī viedokļa arī jēdziens par vienotu “Stradiņu dzimtu” ir ar saviem plusiem un mīnusiem. Esam ļoti dažādi un atšķirīgi, katrs ar savu dzīvi, savu individualitāti, savu diapazonu un visai dažādu mentalitāti.”

Tā kā izteicām vēlmi izstādē eksponēt dzimtas ģeoloģiju, tad profesora J. Stradiņa ieteikums bija sazināties ar jēkabpilieti Lūciju Ūzāni. Viņa ar saviem domubiedriem un novadnieku atbalstu 2008. gadā izdevusi grāmatu “Mežgalieši”, kurā līdzās simtgadnieces Elvīras Elksnes atmiņām par viņas dzīvi un novadniekiem, tostarp Stradiņu ģimeni, ir arī radurakstu shēma “Paula Stradiņa dzimta Eķengrāvē”.⁶ Tā mums kalpoja par pamatu no jauna veidotam Stradiņu dzimtas ģeoloģiskajam kokam, par kuru pirmās ziņas šajā lietā gan bija savākusi Sarmīte Pijola jau 1986. gadā.

⁶ Eķengrāve – Viesītes kādreizējais nosaukums.

2012. gada sākumā RSU muzeja darbinieki izveidoja izstādi “Stradiņu “kods””

Stradiņu dzimtas ciltskoks izstādē

Paula Stradiņa vaska figūra

Akadēmiķis Jānis Stradiņš stāsta par divriteni, ar kuru Pauls Stradiņš braucis vizītē pie slimniekiem

Ļoti interesanta sadarbība izvērtās ar Viesītes muzeju “Sēlija” un tā krājuma glabātāju Ilmu Svilāni. Viņa palīdzēja ar vērtīgiem seniem foto-materiāliem no vēsturiskās Eķengrāves, ko iekļāvām stendā par Stradiņu dzimtas vecāko paaudzi. Anotāciju veidošanai izmantojām arī Ilmas Svilānes pētnieciskās publikācijas par Stradiņu ģimeni Viesītē.

Ekspozīcijā tika iekļauti arī divi lielāki eksponāti, kurus deponējām no citiem muzejiem. Viens no tiem – mākslinieka Gļebs Panteļejeva veidotā profesora Paula Stradiņa vaska figūra no Minhauzena muzeja Duntē. Otrs – profesora divriteņs, kuru deponējām no Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja. Ar divriteņi profesors Pauls Stradiņš braucis pa Rīgu gan pie slimniekiem, gan uz dažādām Rīgas klīnikām. Vairāki divriteņi viņam tikuši nozagti, bet policijai un milicijai nav izdevies tos atrast. Šis divriteņs profesoram bijis dāvināts, diemžēl informācija par dāvinātāju nav saglabājusies.

Piedāvājot izstādei eksponātus, sniedzot vērtīgu informāciju, un, kas ļoti svarīgi, morālo atbalstu, izstādi palīdzēja sagatavot profesora Paula Stradiņa bērni: profesors Jānis Stradiņš un *Dr. med.* Asja Eglīte-Ērgle, mazbērni Adrienna Kalniņa, Māra Sosāre, *Dr. med.* Linda Sosāre, profesors

Pauls Stradiņš, profesors Pēteris Stradiņš, profesors Andrejs Ērglis, Jana Pūķe un viņu māsiņa Irēna Baiba Vitomska, slavenā korespondencšaha lielmeistara Jāņa Vitomska meita (J. Vitomskis (1936–2009) ir profesora Paula Stradiņa māsa Minnas Stradiņas-Vitomskas (1897–1978) dēls). Rīgas Stradiņa universitātes pagalmā tagad aug viņas dāvinātais ķirsis. Tā ir atvase no kociņa, kuru Vitomsku dārzā reiz iestādījis pats profesors Pauls Stradiņš.

Jāatzīmē arī Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja darbinieku atbalsts. Viņi palīdzēja gan ar vērtīgiem foto materiāliem, gan grāmatām par pašu slavenāko Stradiņu dzimtas pārstāvi – profesoru, akadēmiķi Paulu Stradiņu.

Izstādē izcēlām tās vērtības, rakstura īpašības, dzīvesziņu un principus, ko dzimta mantojusi no paaudzes paaudzē. Šo īpašību kopumu arī mūsu universitāte vēlētos kopt savos studentos, par piemēru stādot Stradiņu dzimtas izcilākos pārstāvjus.

Apskats par izstādi “Stradiņu “kods”” publicēts žurnāla “Latvijas Ārsts” 2012. gada februāra numurā, rakstā “Muzeji sabiedrības izglītošanai un medicīnas attīstībai”.

2012. gada pavasara izstāde bija veltīta RSU Studentu zinātniskajai biedrībai (SZB). Ik gadu marta beigās vai aprīļa sākumā Rīgas Stradiņa universitātē notiek Studentu zinātniskā konference. Ņemot vērā šo tradīciju pasākumu, izstāde tika gatavota, lai atklātu studentiem SZB vēsturiskos aspektus.

2011. gada nogalē SZB aktīvisti bija izdevuši brošūru “Rīgas Stradiņa universitātes Studentu zinātniskajai biedrībai 60 gadi”,⁷ kuras sagatavošanā atbalstu ar fotomateriāliem sniedza RSU muzejs. Daļa šo fotogrāfiju bija iekļautas arī muzeja veidotās izstādes stendos. Tomēr galvenais uzsvars tika likts uz priekšmetu demonstrēšanu. Tos palīdzēja atrast gan profesors Jānis Vētra (bijis SZB priekšsēdētājs no 1979. līdz 1982. gadam), gan toreizējie aktīvisti Georgijs Moisejevs, Karīna Mahļina, Linda Piekuse, kā arī ilggadējais SZB zinātniskais vadītājs profesors Juris Leja. Iespaidīgākais eksponāts – vaļa skriemelis – bija deponēts no Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja filiāles – Jēkaba Prīmaņa Anatomijas muzeja – krājuma. To Rīgas Medicīnas institūta Studentu zinātniskās biedrības pārstāvji

⁷ Rīgas Stradiņa universitātes Studentu zinātniskajai biedrībai 60 / Sast. G. Moisejevs, K. Mahļina, E. Jumtiņa, L. Kokaine. – Rīga: RSU, 2011.

1973. gadā atveduši kā suvenīru no Vissavienības studentu zinātniskās konferences Krievijā. Skriemelis kalpojis par galveno “vadmotīvu” 2006. gadā SZB veidotajai video filmai “Daļa no mugurkaula”, simbolizējot SZB nozīmi Rīgas Stradiņa universitātē. Var tikai izteikt cerību, ka reiz tas nonāks RSU muzeja kolekcijā par RSU Studentu zinātnisko biedrību. Muzejā būtu tā īstā vieta.

Izstāde ar māksliniecisku ievirzi un kultūrvēsturisku nozīmi 2012. maijā – jūnijā bija veltīta ilggadējam Rīgas Medicīnas institūta un Latvijas Medicīnas akadēmijas fotogrāfam Paulim Cīrulim (1917–1991). 25. maijā viņam apritētu 95 gadi. Savu profesionālās dzīves nozīmīgāko daļu – no 1957. līdz 1991. gadam – viņš pavadīja, strādājot RMI / LMA par fotogrāfu un fotolaboratorijas vadītāju. Attēlus izstādei izgatavojām no Pauļa Cīruļa oriģinālajiem melnbaltajiem foto negatīviem, kas atrodas RSU muzeja krājumā. Izstāde ar atlasītajām 30 fotogrāfijām bija kā reportāža par pagājušā gadsimta 70. un 80. gadu notikumiem, tradīcijām, ikdienas darbu un cilvēkiem Rīgas Medicīnas institūtā un dažādās Rīgas klīnikās.

Ar Pauļa Cīruļa fotogrāfiju izstādes pieteikumu piedalījāmies Latvijas Fotogrāfijas muzeja 2013. gada izstāžu konkursā.

2012. gada otrajā pusē ar izstādi “Rīgas Stradiņa universitāte – telpā un laikā” vēstījām par namiem – mūsu otrajām mājām, kurās rit studiju un darba dzīvi. Pavisam Rīgas Stradiņa universitāte ir saimniece 12 ēkām un kompleksiem Rīgā un ārpus tās. Vēl viens objekts ir Taurenē, Vecpiebalgas novadā, – Rīgas Stradiņa universitātes sporta un atpūtas bāze. Ar fotogrāfijām un aprakstiem tika atklāts šo īpašumu vēsturiskais stāsts. Tomēr centrālā vieta izstādē bija ierādīta universitātes galvenajai ēkai Dzirciema ielā 16, kurai 2012. gadā apritēja 25 gadi. Toreiz, 1987. gada 30. septembrī, Rīgas 58. celtniecības pārvalde nodeva ekspluatācijā jaunceltni – Rīgas Medicīnas institūta kompleksa 1. kārtu, bet 28. oktobrī notika jaunās ēkas svinīga atklāšana. Nelielā fotoreportāžā bija skatāmas ēkas atklāšanas svinības un gadu gaitā piedzīvotās pārmaiņas un attīstība.

Sadarbībā ar Rīgas domes Pilsētas attīstības departamentu izstādē “Rīgas Stradiņa universitāte – telpā un laikā” tika izvietots atraktīvs objekts – Rīgas pilsētas maketa fragments mērogā 1:1000, kurā atveidota Rīgas pilsētas centrālā daļa ar ūdenstilpnēm, apstādījumiem, ielām un esošo apbūvi, dodot iespēju apmeklētājiem iztēloties sevi Rīgas pilsētvidē un sameklēt savas “otrās mājas”.

RSU rektors Jānis Gardovskis (no kreisās)
un Rīgas domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs
muzejā pie Rīgas maketa 2012. gadā

2013. gada sākumā diviem pirmajiem Rīgas Medicīnas institūta rektoriem atzīmējām apaļas jubilejas: profesoram Ernestam Burtniekam 17. janvārī apritēja 115. gadskārta, bet profesoram Vasīlijam Kalbergam 18. aprīlī – 120. Izstādes “Mūsu rektoriāde” fotogrāfiju stendos īsumā tika atklāti gan minēto divu, gan pārējo trīs augstskolas rektoru – profesora Vladislava Korzāna, profesora Jāņa Vētras un profesora Jāņa Gardovska – profesionālie sasniegumi, zinātniskās intereses, kā arī studiju gadi, darba gaitas un nozīmīgi dzīves mirkļi.

Pirms RSU muzeja izstāžu telpas nodošanas amatniekiem pastāvīgās ekspozīcijas izbūvei 2013. gada otrajā pusē maijā un jūnijā izstāde “RSU muzeja jaunieguvumi” skatītājiem deva iespēju iepazīties ar nelielu daļu pašu jaunāko eksponātu, kuri nonākuši muzeja krājumā 2012./2013. mācību gadā. 2013. gada pirmajos mēnešos vien muzejs saņēma dāvinājumā un ekspedīcijās ieguva vairāk nekā 500 vērtīgu priekšmetu, kas stāsta par augstskolas vēsturi – akadēmiskajām tradīcijām, mācību procesu,

sporta dzīvi un citām ārpus studiju aktivitātēm un atklāj pagājušā laikmeta īpatnības, kuras mūsdienā studentiem var šķist nesaprotamas un pat absurdas.

Pēdējos pāris gados RSU muzejs savācis nozīmīgu daudzumu muzejisku priekšmetu. Piemēram, ja vēl pirms pāris gadiem pirmo Rīgas Medicīnas institūta karogu izstādes vajadzībām nācās deponēt no mūsu atsaucīgajiem sadarbības partneriem Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja, tad tagad karogu ir izdevies iegūt pašiem. Jāatzīst, ka izstāžu darbība, muzejisko priekšmetu eksponēšana un arī šo izstāžu popularizēšana RSU studentu un darbinieku vidū ir devusi atgriezenisko saiti, jo tagad viņi labprāt meklē, paši piedāvā un nodod priekšmetus muzejam bez īpašas mudināšanas. Savukārt muzejs kļuvis par vietu, kur pasniedzēji bieži meklē augstskolas un mācību procesa vēsturiskās liecības.

Raksta sākumā jau minēts, ka ar 2011. gadu RSU muzejā ir uzsākta krājuma sistematizēšana. Lai atvieglotu dokumentu sagatavošanu, kā arī lai ikvienam augstskolas darbiniekam būtu iespēja elektroniski iepazīties ar muzeja krājumā esošo priekšmetu katalogu, 2013. gada sākumā sadarbībā ar RSU Informācijas tehnoloģiju departamentu un tā interneta mājaslapu tehnisko projektu speciālistu Matīsu Sīli ir izstrādāta muzeja krājuma elektroniskā uzskaites sistēma. Tas ir nozīmīgs solis krājuma pieejamības nodrošināšanā RSU. Plānots tika, ka no RSU muzeja krājuma uzskaites sistēmas būs iespēja eksportēt datus uz Latvijas Muzeju kopkatalogu, kad RSU muzejs būs akreditēts.

Kopš 2015. gada 9. novembra muzejs ir saņēmis valsts akreditāciju uz maksimālo termiņu – pieciem gadiem. Šobrīd jaunās tehnoloģijas ļoti strauji ienāk muzeja dzīvē. Var šķist, ka tik “arhaiskai” institūcijai kā muzejs ar modernām tehnoloģijām ir maz sakara, tomēr galvenā mūsu muzeja mērķauditorija ir jauni cilvēki – studenti, skolēni, kas interesējas par studiju iespējām RSU. Tāpēc tiek domāts, kā piedāvāt interesentiem muzejiskas vērtības un pastāstīt par RSU vēsturi ar interneta vietnes vai tās mobilās versijas palīdzību. Taču katrs interesents no muzeja sagaida arī “klasiskas vērtības” – saistošu un no īstiem vēsturiskiem priekšmetiem veidotu muzeja pastāvīgo ekspozīciju. Tai saturisko daļu 2012. gadā izstrādāja vēsturnieks, RSU Politikas katedras docents Valters Ščerbinskis, bet vizuālo konceptu un dizainu – māksliniece Anna Heinrihsone. Ekspozīciju, kurā stāstīts par augstskolu no 1950. – tās dibināšanas gada,

kad tā saucās par Rīgas Medicīnas institūtu, tad Latvijas Medicīnas akadēmiju (no 1990. gada), līdz pat Rīgas Stradiņa universitātei šodien, plānots realizēt materiālā un telpā.

Virzība ir uz attīstību, lai arī turpmāk muzejs varētu veikt trīs pamatfunkcijas: rūpēties par izveidotajām kolekcijām, veikt pētniecisko darbu un vākt jaunus materiālus, kā arī nodrošināt to pieejamību un popularizēšanu sabiedrībai.

Daiga Dupate

Rīgas Stradiņa universitāte
daiga.dupate@rsu.lv

Iveta Skripste

Rīgas Stradiņa universitāte
iveta.skripste@rsu.lv